

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เยาวชนด้วยกระบวนการ
สิ่งแวดล้อมศึกษาของกลุ่มสตรีผู้นำชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้าน
หัวทุ่ง ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นางสาวหนึ่งฤทัย ไชยเดช

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ประสาน ตั้งสิกบุตร

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสตรีผู้นำชุมชน
2) ศึกษาวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาของกลุ่มสตรีผู้นำ
ชุมชนในท้องถิ่นสู่เยาวชน 3) ศึกษาผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อม
ศึกษาของกลุ่มสตรีผู้นำชุมชนสู่เยาวชน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้รวบรวม
ข้อมูลจากกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต
ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ผลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ และสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสตรีผู้นำชุมชนที่นำมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย
1) การอนุรักษ์ระบบนิเวศดิน น้ำ ป่า เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรเชื่อมโยงกันในฐานะองค์ประกอบ
ของระบบนิเวศ และ 2) การใช้ประโยชน์จากป่า เป็นการใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพในฐานะปัจจัยสี่
วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาของกลุ่มสตรีผู้นำชุมชน
ในท้องถิ่นสู่เยาวชน พบว่า มีการถ่ายทอด 4 วิธีคือ 1) การถ่ายทอดผ่านความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับ
กับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ ประกอบด้วย เรื่องจิตป่า เรื่องผีเจ้าป่าเจ้าเขา และเรื่องต้นไม้
ศักดิ์สิทธิ์ 2) การถ่ายทอดผ่านตำนาน โดยประวัติการต่อสู้และปรับตัวของหมู่บ้านที่ถูกล้อมป่า
ในอดีตมาเป็นบทเรียน 3) การถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เช่น
การเลี้ยงผีขุนน้ำ การเลี้ยงผีฝาย การบวชป่า และ 4) การถ่ายทอดผ่านกิจกรรมปฏิบัติโดยการจัดทำ
กิจกรรมเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

ผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาของกลุ่มสตรีผู้นำ
ชุมชนสู่เยาวชนในบ้านหัวทุ่ง พบว่า มีการพัฒนาใน 3 ระดับ คือ ระดับที่หนึ่ง การพัฒนาความรู้

ความคิด เจตคติ ทักษะ และการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการใช้ความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและความรู้ความเข้าใจถึงสาเหตุปัญหาและแนวทางแก้ไข ให้แก่เยาวชน อยู่ในระดับการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา (About the environment) ระดับที่สอง การยกระดับการเรียนรู้ของเยาวชนด้วยการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน จากการพัฒนา ทักษะ การคิด การวางแผน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมศึกษา (In the environment) ระดับที่สาม การถ่ายทอดความรู้ สู่เยาวชนด้วยวิธีการพูดคุย สนทนา (Dialogue) การเล่าเรื่องประสบการณ์ (Story telling) และการ เรียนรู้ในสถานที่จริงไปสู่เยาวชน โดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share) เป็นเครื่องมือในการ ถ่ายทอด อยู่ในระดับการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมศึกษา (In the environment) และระดับที่สี่ การสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมกับกลุ่มป่าชุมชน กลุ่มสมุนไพรรวมถึงหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เข้ามาศึกษาคุณภาพ ด้วยวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากร ต่างๆ อยู่ในระดับการเรียนรู้เพื่อสิ่งแวดล้อมศึกษา (For the environment)

Independent Study Title	Teaching Local Knowledge to Youths to with Environmental Education Process of A Group Community Woman: A Case Study of Moo Ban Hua Tung, Chaing Dao Sub-district, Chiang Dao District, Chiang Mai Province
Author	Miss Nungruthai Chaidatch
Degree	Master of Arts (Man and Environment Management)
Independent Study Advisor	Assoc. Prof. Prasarn Tangsikabuth

Abstract

The research aimed to study 1) the local wisdom of the female community leaders, 2) the methods used in passing the local wisdom through the environmental education process of the female community leaders onto the youth, and 3) the results of passing the local wisdom through the environmental education process of the female community leaders onto the youth. This study was a qualitative research conducted by collecting data from the target population living in the research area through the use of personal interviews, group discussions, and observations. The results of the research were follows.

The local wisdom of the female community leaders for passing on know ledges consisted of 1) conserving the ecosystem of soil, water, and forests, that was natural resources conservation connected as elements of ecosystem, and 2) using of forests for living as one of the four requisites. The study found that there were 4 methods used in passing the local wisdom through the environmental education process of female community leaders onto the youth. First, it was passed on through belief related to religion and spirits comprising Lanna forest prohibitions, the guardian spirit of the forest, and holy trees. Second, it was instructed through mythology by using the historical record of fighting and adjusting of the village with forest concession as the lesson to learn. Third, it was taught through the rituals concerning natural resource conservation such as the

witchcraft for the spirit of the source of river, spirit of the weir, and forest ordainment. And last, it was instructed by practical activity using the route of natural study activities.

The finding of the study also showed that there were 3 development levels as a result of passing the local wisdom through the environmental education process of female community leaders onto the youth. The first level, learning about the environment, was the development in knowledge, thoughts, attitude, skill and the participation of female community leaders concerning the use of cognizance of environmental values, the root cause of the problems and its solution. The second level, learning in the environment, dealing with the upgrade of learning by applying daily knowledge, and developing skills of thinking, planning and participating in activities to construct the learning process. The third level, learning in the environment, was passed onto the youths by talks, dialogue, story telling, and learning from fieldwork through learning share as a tool. The last level, learning for the environment, was the construction of the learning network by employing the use natural resources conservation activities, which led to the participation with the community forest, herbal group, together with government and private sectors observing the activities.